

ΤΑ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ

ΑΧΙΛΛΕΟΣ Γ. ΧΑΛΔΑΙΑΚΗ

Κατ' αύτή τὴν εὐλογημένη καὶ συγκινητικὴ ὥρα, ἐπιτρέψτε μου νὰ συμπυκνώσω, κατὰ τὸ εἰωθός, τὰ πεπραγμένα τοῦ παρόντος Γ' Διεθνοῦς Μουσικολογικοῦ καὶ Ψαλτικοῦ Συνεδρίου «Θεωρία καὶ Πράξη τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης: Ἡ Ὀκταηχία», ποὺ συνεκλήθη στὴν Ἀθήνα, κατὰ τὸ πενθήμερο 17 ἔως 21 Ὁκτωβρίου τοῦ ἔτους 2006.

Ἡ δλη ὁργάνωση κινήθηκε πάνω στὴ γνωστὴ καὶ ἀπὸ τὸ προηγούμενο, δεύτερο, συνέδριο τριπλὴ διαστρωμάτωση: τὸ συνέδριο ἡταν ταυτόχρονα:

Ἄμιγῶς ἐπιστημονικό· μὲ τὴ συμμετοχὴ ἀκαδημαϊκῶν διδασκάλων καὶ μουσικολόγων ἐρευνητῶν, διδακτόρων καὶ ὑποψηφίων διδακτόρων.

Ἐκλαϊκευμένο ψαλτικό· μὲ τὴ συμμετοχὴ μουσικοδιφῶν, μουσικολογούντων πρωτοψαλτῶν καὶ λοιπῶν φιλομούσων μελετητῶν.

Καλλιτεχνικό· μὲ τὴ συμμετοχὴ χορῶν ψαλτῶν καὶ τὴ διοργάνωση βραδινῶν ψαλτικῶν ἐκδηλώσεων.

Τὸ θέμα ποὺ ἐρευνήθηκε αύτὴ τὴ φορὰ ἡταν Ἡ Ὀκταηχία. Εύρù καὶ ποικίλο καὶ ἐνδιαφέρον καὶ καίριο θέμα τοῦ γνωστικοῦ ἀντικειμένου τῆς Βυζαντινῆς Μουσικολογίας, τῆς Θεωρίας καὶ Πράξης τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης.

Ἡ ὄκταηχία μελετήθηκε σ' ἔνα ἐντυπωσιακὸ σὲ εὔρος φάσμα: ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ὡς τὴ σύγχρονη πραγματικότητα. Μνημονεύθηκαν οἱ Πυθαγορικοί, ὁ Πλάτων, ἡ τέχνη τῆς Ἀρμονικῆς καὶ οἱ ἀρχαῖες ἐλληνικὲς μουσικοθεωρητικὲς πραγματεῖες, ἀλλὰ καὶ παρουσιάσθηκαν πρωτοποριακὰ ἐγχειρήματα ψηφιακῆς ἀνάλυσης τῶν μουσικῶν διαστημάτων, μελέτης τῆς ψαλτικῆς φωνῆς μὲ ψηφιακὴ φασματικὴ ἀνάλυση, χρήσης ἀναλογικῶν καὶ ψηφιακῶν ἡλεκτρονικῶν γιὰ τὴν ψηφιοποίηση τῶν ἀκουστικῶν συχνοτήτων ἡ ἀκόμη καὶ ἐκτέλεσης τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς ἀπὸ ἡλεκτρονικὸ ὑπολογιστή.

Μιλήσαμε γιὰ τὴν ὄκταηχία γενικά· γιὰ τὸ ἥθος τῆς, γιὰ τὴ διδακτική τῆς, γιὰ τὸ φιλοσοφικὸ πλαίσιό τῆς, γιὰ τὴν αἰσθητικὴ διάστασή τῆς, γιὰ τὰ διαστήματά της, γιὰ τὸν τρόπο ψαλτικῆς ἔκφρασής τῆς.

Διερευνήσαμε· ἀντανακλάσεις τῆς στὴ λαϊκὴ μουσικὴ παράδοση, σχέσεις τῆς μὲ τὴν ἀντίστοιχη λατινικὴ παράδοση, ἀντίστοιχίες τῆς μὲ τὴν ἀνάλογη ὁθωμανικὴ μουσικὴ παράδοση.

Μᾶς ἀπασχόλησαν πλέον ἔξειδικευμένα ζητήματα· περὶ ἥχων (καὶ πρώτων καὶ δευτέρων καὶ τρίτων καὶ τέταρτων, εἰδικότερα δὲ περὶ τοῦ βαρέος, καὶ μέσων καὶ παραμέσων καὶ πλαγῶν καὶ διφώνων καὶ τριφώνων καὶ τετραφώνων καὶ πενταφώνων καὶ ἑπταφώνων) περὶ γενῶν (καὶ διατονικοῦ καὶ χρωματικοῦ καὶ ἐναρμονίου) περὶ φθορῶν καὶ χροῶν καὶ περὶ ἄλλων πολλῶν...

Τὴν «τιμητική» τους εἶχαν (καὶ μνημονεύθηκαν «πάλιν καὶ πολλάκις» κατὰ τὸ συνέδριο), ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστόξενος καὶ οἱ λοιποὶ ἀρχαῖοι Ἑλληνες μουσικογράφοι, ὁ Χρύσανθος (ὁ κατεξοχὴν θεωρητικὸς τῆς Ψαλτικῆς), ἡ Πατριαρχικὴ Μουσικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ 1881, ἀλλὰ καὶ περίφημοι παλαιοὶ μεγάλοι πρωτοψάλτες (ὁ Ναυπλιώτης, ὁ Πρίγγος, ὁ Στανίτσας καὶ ἄλλοι πολλοί)...

Συμμετεῖχαν σύνεδροι ἀπὸ διάφορες περιοχὲς τῆς Ἑλλάδος· ἀπὸ τὴν Κύπρο, ἀπὸ τὴ Δανία, ἀπὸ τὴν Αὐστρία, ἀπὸ τὴ Ρουμανία, ἀπὸ τὴ Βουλγαρία, ἀπὸ τὴ Σερβία, καθὼς καὶ ἀπὸ τὴ Συρία. Καὶ ἡ συμμετοχὴ, αὐτὴ τὴ φορά, ἦταν ἀθρόα. Τὸ γεγονός εἶναι συγκινητικὸ καὶ συγκλονιστικὰ ἐντυπωσιακό, συνάμα δὲ καὶ ἔξαιρετικὰ ἐλπιδοφόρο: ἃς ἀναλογισθοῦμε, μόνον, ὅτι τὸ ἔτος 2000 ξεκινήσαμε τὸ Α' Συνέδριο μὲ πέντε ὄμιλητές, συνεχίσαμε, τὸ ἔτος 2003, στὸ Β' Συνέδριο (τοῦ ὅποιου ἥδη ἐκδόθηκαν καὶ διανεμήθηκαν σὲ ὅλους τὰ Πρακτικά), μὲ σαράντα ὄμιλητές καὶ φέτος, τὸ 2006, στὸ Γ' Συνέδριο, οἱ ἀντίστοιχες συμμετοχὲς ἔφτασαν τὶς ἔξήντα.

Διευρυμένη ἦταν φέτος καὶ ἡ συμμετοχὴ διαφόρων ψαλτικῶν χορῶν. Κατὰ συγκυρία –οχι ἀπαραίτητα τυχαία— οἱ χορωδίες ποὺ ἐκλήθησαν καὶ συνέβαλαν στὶς καλλιτεχνικὲς ψαλτικὲς ἐκδηλώσεις τοῦ συνεδρίου ἦταν δύτικο: οἱ (ἐκ τῶν συνδιοργανωτῶν τοῦ Συνεδρίου) Μαϊστορες τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης, ἡ χορωδία τοῦ Συλλόγου Μουσικοφίλων Κωνσταντινουπόλεως, ἡ χορωδία τοῦ Συλλόγου Ιεροφαλτῶν Αἰγίου, ἡ Βυζαντινὴ Χορωδία Ἀγρινίου, ἡ χορωδία τοῦ Συλλόγου Ιεροφαλτῶν Ιωαννίνων, ὁ χορὸς ψαλτῶν Τρίκκης Μελωδοὶ καὶ βέβαια χορὸς ψαλτῶν ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο Ρουμανίας καὶ ἀντίστοιχος ἀραβόφωνος χορὸς ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο Ἀντιοχείας. Μὲ αὐτὲς τὶς μετακλήσεις ἐπιχειρεῖται, ἀναντίρρητα, μία ἔξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσα «μουσικὴ χαρτογράφηση» ὅχι μόνον τοῦ ἐλλαδικοῦ ἀλλὰ καὶ τοῦ διεθνοῦς ψαλτικοῦ χώρου. Ἐπισημαίνονται ἐπὶ μέρους τοπικὲς ἐστίες ἀπὸ χοροῦ μελέτης τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης, διακρίνονται μουσικὰ ὑφη καὶ ιδιαιτερες τεχνοτροπίες ἔρμηνευτικῆς προσέγγισης καὶ πάνω ἀπ' ὅλα καταδεικνύονται, μὲ τρόπο πλουραλιστικὸ καὶ πολύηχο, οἱ παλαιότερες καὶ νεότερες «διαστάσεις» τοῦ ψαλτικοῦ ἥχου γενικότερα.

Τέλος, αύτὸ ποὺ ἐπιθυμῶ νὰ ὑπογραμμισθεῖ ἴδιαιτερα εἶναι τὸ ἐλπιδοφόρο μήνυμα ποὺ ἀπέρρευσε ἀπὸ τὴν κατὰ τὸ πλεῖστον στελέχωση τῶν παραπάνω χορωδιῶν ἀπὸ νέα παιδιά. Ὁ μέσος ὄρος ἡλικίας φαίνεται νὰ κατεβαίνει κάτω τῶν σαράντα χρόνων καὶ αὐτὸ εἶναι μία ἀπὸ τὶς πασιφανεῖς διαπιστώσεις τοῦ παρόντος Συνέδριου. Σ' αὐτὸ τὸ μήνυμα νὰ προστεθεῖ καὶ ἔνα ἄλλο τελευταῖο, ποὺ προέκυψε ἀπὸ τὴ συμμετοχὴ στὸ Συνέδριο τῶν μνημονευθέντων ὅμοδοξων πλὴν ὅμως ἀλλογλώσσων ψαλτικῶν χορῶν: φαίνεται πλέον πώς ἡ Ψαλτικὴ λαμβάνει τὴν οἰκουμενικὴ διάσταση ποὺ τῆς ἀρμόζει. Φαίνεται πώς ἡ λεγόμενη Βυζαντινὴ Μουσικὴ καθιερώνεται σὰν ἔνας κώδικας διεθνοῦς μουσικῆς ἐπικοινωνίας, σὰν μία κοινὴ μουσικὴ γλῶσσα, σὰν τὴν ἰδεατὴ «μουσικὴ τῶν ἀγγέλων», ὑπὸ τοὺς ἥχους τῆς ὁποίας τὰ διαστήματα τῆς ψαλτικῆς ὀκταηχίας θὰ ἀνακυκλωθοῦν στὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης καὶ θὰ ἐπιβιώσουν ὡς τὴν ἐσχατιὰ τῆς ὄγδοης ἡμέρας, τῆς καινῆς ζωῆς, τῆς αἰωνιότητας...